

Repetisjon. Leksjon 19

Leksjonen handler om tre ting: forholdet mellom årsak og følge; hensikt og betingelse.

19.1 – 19.3

Forholdet mellom **årsak og følge** kan uttrykkes på 3 måter:

- Mellom setninger
- I setningens ledd (NF'er eller verbet)
- Som et ikke-sentralt trekk i predikatet

Mellom setninger (19.1)

hovedsetning + leddsetning som uttrykker årsak	<i>Neví nic, protože knihu nečel. Protože knihu nečel, neví nic.</i>
2 hovedsetninger:	<i>Neví nic. Knihu nečel. Nic neví, neboť knihu nečel. Knihu nečel, a proto nic neví.</i>
hovedsetning + leddsetning som uttrykker følge:	<i>Knihu nečel, a následkem toho nic neví.</i>

I setningsleddene (19.2)

NF er årsak:	- mønstre med <i>být / mít</i> og <i>důvod / příčina</i> - mønstre med Vf (f.eks. <i>způsobit < způsobovat; budit > vzbudit</i>)
NF er følge:	- mønstre med <i>med být / mít</i> og <i>následek</i> (følge), <i>důsledek</i> (konsekvens) og <i>výsledek</i> (resultat) - mønstre med Vf (<i>vzniknout < vznikat + I</i> eller <i>z + G</i>)

Som et ikke-sentralt trekk i predikatet (19.3)

Preposisjonsforbindelser og adverbier

19.4

Hensikt kan uttrykkes på 4 måter:

- Som det sentrale trekk i predikatet
- Som komponent i en NF
- Som en del av et sammensatt predikat – ‘noen beveger seg et sted for å gjøre noe’: setninger med bevegelsesverb + infinitiv (*Běžím si koupit noviny.*)
- Mellom setninger

De to første typene bruker de samme preposisjonsforbindelser. Men som trekk i predikatet utgjør preposisjonsforbindelsen + *být* predikatet; som komponent i NF, kan predikatet bestå av andre verb og preposisjonsforbindelsen inngår i en NF.

Mellom to setninger, uttrykker leddsetningen hensikten. Leddsetningen innledes av *aby* (en konjunksjon som bøyes i person og tall!) og har et *l*-partisipp. Tilsammen utgjør konjunksjonen og *l*-partisippet et finitt verb i kondisjonalis: *Běžím, abych koupila noviny.* *aby*-formene består av *a-* + en bøyet form av hjelpeverbet *být* som bestemmes av leddsetningens subjekt.

Se oversikten over kondisjonalisformene under "Morfemstruktur: det finitte verbum i kondisjonalis".

19.5

Betingelse uttrykkes enten som et forhold mellom to hoved- og leddsetning, eller implisitt i én hovedsetning.

Med hoved- og leddsetning

Begge situasjoner anses som virkelige:	indikativ i begge setninger: <i>Jestli nás napadnou, utečeme.</i>
Begge situasjoner anses som hypotetiske:	kondisjonalis i begge setninger: <i>Kdyby nás napadli, utekli bychom.</i>

Betingelsesleddsetninger i indikativ innledes av konjunksjonene *jestli*, det etterhengte *-li*, *když* eller *pokud*.

Betingelsesleddsetninger i kondisjonalis innledes av *kdyby*-former eller konjunksjonen *pokud*.

Implisitt i én setning

Verbet i setningen står i kondisjonalis: *Utekli bychom.*

Vi kjenner nå tre former av kondisjonalis:

ren kondisjonalis	i hensikts-leddsetning	i betingelses-leddsetning
<i>bych</i> + <i>l</i> -partisipp	, <i>abych</i> + <i>l</i> -partisipp	, <i>kdybych</i> + <i>l</i> -partisipp
<i>bys</i> + <i>l</i> -partisipp	, <i>abys</i> + <i>l</i> -partisipp	, <i>kdybys</i> + <i>l</i> -partisipp
<i>by</i> + <i>l</i> -partisipp	, <i>aby</i> + <i>l</i> -partisipp	, <i>kdyby</i> + <i>l</i> -partisipp
<i>bychom</i> + <i>l</i> -partisipp	, <i>abychom</i> + <i>l</i> -partisipp	, <i>kdybychom</i> + <i>l</i> -partisipp
<i>byste</i> + <i>l</i> -partisipp	, <i>abyste</i> + <i>l</i> -partisipp	, <i>kdybyste</i> + <i>l</i> -partisipp
<i>by</i> + <i>l</i> -partisipp	, <i>aby</i> + <i>l</i> -partisipp	, <i>kdyby</i> + <i>l</i> -partisipp